

DURBAN POSTASI

COP17/CMP7
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KONFERANSI 2011
DURBAN, GÜNEY AFRİKA

Türkiye Sınıfta Kaldı

Germanwatch ile İklim Küresel Ağı-Avrupa'nın (Can Europe) birlikte hazırladığı iklim değişikliği performans endeksi açıklandı. Dünyadan 200 uzmanın hazırladığı endeks, ülkelerin iklim değişikliği konusunda ne kadar çaba harcadıklarını gösteriyor ve en iyiden kötüye bir sıralama yapıyor. Küresel enerji kaynaklı salımların %90'unu kapsayan 58 ülkenin değerlendirildiği raporda, toplam seragazi salımından ülke politikalarına kadar çeşitli kıstaslara göre değerlendirilme yapılıyor.

İlk üç sıranın sorunu çözecek düzeyde politika üreten bir ülke olmamasından dolayı bu yılda boş bırakıldığı endekste en başarılı ülkeler sırasıyla İsveç, İngiltere, Almanya ve Brezilya oldu. En fazla salım yapan 10 ülkeden İran 60. Çin 57. Rusya 56. Kanada 54. ve ABD ise 52. sırada yer alırken bu grup içinde en iyi iklim politikasına sahip ülke Çin oldu. Son dörde giren ve listede 58. sırada yer alan Türkiye ise en kötüler arasında yer aldı.

Türkiye listenin sonuna demir attı

2010 yılında 50. sırada yer alan Türkiye, bu yıl listede 58. Sıraya düşerek en kötü dört ülke arasında yer aldı. Türkiye'nin gerisinde Kazakistan, İran ve Suudi Arabistan yer alıyor. Türkiye'nin fosil yakıt ihracatçısı bu ülkelerle aynı sıralarda yer alması dikkat çekti. Türkiye ile ilgili sorulara yanıt veren ve raporu hazırlayan uzmanlardan Jan Burck, ülkelerin refah düzeyi arttıkça karbon yoğunluğunun azalmasına rağmen Türkiye'de karbon yoğunluğunun arttığına dikkat çekti. Burck, gelir artışına paralel salım artışının enerjinin verimsiz kullanıldığına ve karbon yoğun bir ekonomik büyüme modeline işaret ettiğini söyledi. Öte yandan Türkiye'nin Ek-1 ülkesi olmasına rağmen azaltım yükümlülüğü almaması nedeniyle neredeyse politika eksikliğine vurgu yapıldı. Liste sıralaması OECD, AB ya da gelişme yönündeki ülkeler diye ayrıca değerlendirildiğinde, Türkiye listenin en sonunda yer alıyor.

Dünyayı kirletenlerin listesi

Durban'da bir yandan müzakereler sürüyor bir yandan da sivil toplum örgütleri görüşmeleri tıkadığını düşünen firma ve

kuruluşları hedef alan açıklamalar yapıyorlar. Bunlardan iki tanesi hem Durban'da hem de dünyada oldukça ses getirdi. İlk kömür madenleri, kömürlü termik santraller ve finans sektörünü ilgilendiriyor. Dört sivil toplum örgütü (Urgewald, Groundwork, Earthlife Africa ve Bank Track) geçtiğimiz hafta Durban'daki iklim konferansı sırasında kömüre en çok kredi veren 93 bankayı açıkladı. Çalışma kömür madeni işleten dünyanın en büyük 31 şirketiyle, kömür santrali çalıştıran yine dünyanın en büyük 40 şirketini ve onlara finansman sağlayan bankaları kapsıyor. 31 Maden şirketi dünyadaki kömürün yüzde 44'ünü çıkarıyor. 40 elektrik üretim şirketi ise dünyada kömür santrallerinden elde edilen elektriğin yüzde 50,8'ini üretiyor. Araştırmanın yapıldığı süre ise 2005 ile 2010 yılları arası. 2005 yılı Kyoto'nun hayata geçtiği ve tüm dünyaya artık kömür kullanmayın dendiği zaman.

Türkiye'den dört banka listede

2005 yılından beri bu 93 banka tarafından kömüre verilen kredilerin toplamı 232 milyar avro. Bu kredilerin yüzde 77'si 20 banka tarafından verilmiş. Kömüre en çok kredi veren banka JP Morgan. Onu Citi Bank, Bank of America ve Morgan Stanley izliyor. İlk dörtte Amerikan bankaları var. Beşinci sırada ise İngiltere'den Barclays yer alıyor. Türkiye'de sokakta şubelerini görebileceğiniz bankalardan Citibank ikinci, BNP Paribas (TEB) sekizinci, HSBC yirminci, ING ise yirmi ikinci sırada yer alıyor. Bu listede yer alan birçok bankanın belki şubesi yok ama Türkiye'de kömürle ilgili projelere finans desteği sağlıyor. İklim düşmanı firma ve kuruluşlar İklim değişikliğinin durdurulması çalışmalarına engel olduğu ve kamuoyunu yanlış bilgilendirdiği söylenen şirket ve kuruluşların listesi ise Greenpeace'ten geldi. Greenpeace'in Durban'da açıkladığı listede küresel ısınmayı durdurma çabalarına karşı girişimlerde bulunan altı şirket ve altı kuruluşun adları var. Liste Shell Uluslararası ve Shell Kanada ile başlıyor. Çelik üreticisi Arcelor Mittal, Exxon Mobil, Koch ve Basf ile devam ediyor. Altı kuruluşun adları ise şöyle: Uluslararası Ticaret Odası, Kanada Petrol Üreticileri Birliği, Avrupa İşveren Örgütü Business Europe, ABD Ticaret Odası, Amerika Petrol Enstitüsü ve Sürdürülebilir Kalkınma için Dünya İş Konseyi. Bu kuruluş ve şirketlerin kara listeye alınma nedenleri birbirinden farklı. Örneğin Mobil'in günahları arasında iklim değişikliğini inkâr eden bilim dışı çalışmaları desteklemek var.

Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz Durban'a geliyor

Durban'daki zirvede üst düzey görüşmeler başladı ve bu süreç sırasında Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz da bir konuşma

yapacak. Yılmaz'ın Türkiye adına ne söyleneceği merakla bekleniyor. Öte yandan iki çevre bakanı olan Türkiye'nin Durban'da Kalkınma Bakanı Yılmaz tarafından temsil edilmesi de eleştiriliyor. İklim Baş müzakerecisi Mithat Rende de burada yok. Türkiye'nin 2020 yılına kadar artıştan yüzde 20 azaltım taahhüdünü resmi olarak Sekreteryaya sunup sunmayacağı henüz belli değil. Bu hedefin hangi projeksiyona göre yapıldığı da muallak. Türkiye, kısaca ben 2020'de 100 birim seragazi salacaksam bunu 80 yapmaya hazırım diyor ama 2020'de ne kadar salım yapacağı konusunda temel alınan kıstasların ve projeksiyonun detayları henüz bilinmiyor. Yine de bu 2020 rakamının 1990 yılının 3 katı civarında olacağı söylenebilir.

Günün fosili ABD'nin Kanada

takipte ABD, 7 Aralık Çarşamba yasal yükümlülük alma konusunda hala yan çizdiği, Kanada ise 6 Aralık Salı günü Kyoto Protokolü'nün ikinci döneminde yer almak istemediği için Günün Fosili Ödülü'nü aldı.

Prof. Dr. Murat Türkeş yazdı*:

Durban İklim Değişikliği Toplantıları Küresel Isınmanın 2 °C'nin Altında Sınırlandırılması İçin Yaşamsaldır: Öyleyse 2012 Sonrası İçin Mutlaka Salım Azaltma ve Sınırlandırma Hedefi Öngören Yasal Bir Antlaşmanın Kabul Edilmesi Gerekir

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) Taraflar Konferansı'nın 17'nci ve Kyoto Protokolü Taraflar Konferansı'nın 7'nci Toplantıları (UNFCCC COP17/CMP7) Güney Afrika Cumhuriyeti'nin (GAC) Durban kentinde devam etmektedir. 28 Kasım – 9 Aralık 2011 tarihleri arasında iki hafta sürecek toplantıların birinci haftası tamamlandı. Durban'da atılacak olan adımların en önemlilerinden birisi, küresel ortalama yüzey sıcaklıklarındaki artışın, Aralık 2010 tarihli Cancun Uzlaşma'larıyla kabul edilen hedeflere göre iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin yaşanmasını önleyecek bir düzey olarak belirlenen 2 C'nin altında tutulmasını ve tam olarak 1.5 C'yi geçmemesinin sağlanması olmalıdır.

Bu hedefe ulaşılabilmesi ise, ancak gelişmiş ülkelerin insan kaynaklı sera gazı salımlarını Cancun Uzlaşmaları'na uygun olarak, 2020 yılına kadar 1990 yılı düzeylerinin en az % 25 - % 40 arasında azaltacak hedefleri içeren bir antlaşma konusunda daha fazla zaman kaybetmeksizin uzlaşmalarına yakından bağlıdır. Gelişmiş ülkeler ve ekonomileri hızla büyüyen gelişmekte olan ülkelerin böyle bir hedefe ulaşabilmeleri için, ekonomilerini en geç 2050 yılına kadar çok ciddi bir biçimde karbonsuzlaştırmaları gerekir. Bu noktada, seragazi salımlarının gerçekten de kısa sayılabilecek sürede ve bu kadar büyük bir oranda azaltılması olanaklı mıdır? Azaltılması gerekli insan kaynaklı seragazi salımlarının tutarı ne kadardır? Tüm bu ve buna benzer yaşamsal soruların yanıtlarını, Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) 2011 yılında yayımlanan ve oldukça önemli çözümler, bulgular ve sonuçlar içeren "Salım Açıkları Raporu, "Kopenhag Uzlaşması Vaatleri Küresel Isınmanın 2 °C

ya da 1.5 °C'de Sınırlandırılması İçin Yeterli midir?" (The Emissions Gap Report, Are the Copenhagen Accord Pledges Sufficient to Limit Global Warming to 2° C or 1.5° C? A preliminary assessment) başlıklı çalışmasından da yararlanarak vermeye çalışacağım.

2020 yılındaki yaklaşık 44 milyar ton (Mt) karbondioksit (CO2) eşdeğer (MtCO2e) seragazi salım düzeyleri, küresel ısınmayı orta düzey bir şansa ya da olasılıkla 2 °C'de sınırlandırma hedefi ile tutarlılık gösterir. Başka bir deyişle, küresel ısınmanın 2 °C'nin altında tutulabilmesi için, 2020 yılındaki küresel sera gazı salımlarının 44 MtCO2e'yi aşmaması gereklidir.

Öte yandan, herşey bugünkü gibi (BAU) projeksiyonları (kestirimleri) altında, küresel seragazi salımları 2020 yılında 56 MtCO2e ulaşabilir (sonuçların çoğunluğu (%20-%80 arasında) 54-60 MtCO2e aralığındadır). Bu değer ise, hedefe ulaşabilmek için 12 MtCO2e düzeyinde (10-21 MtCO2e aralığında) bir salım azaltım açığının kaldığını gösterir. Eğer, en düşük vaatler ya da yükümlülükler yolu izlenirse, seragazi salımları, 9 MtCO2e'lik önemli bir açık bırakılarak, başka bir deyişle biraz daha azaltılarak 53 MtCO2e'e düşürülebilir (52-57 MtCO2e aralığında).

Gerçekte salım açığı, BMİDÇS Kyoto Protokolü görüşmelerinde tartışılan politika seçeneklerinin kabul edilmesiyle, örneğin, (a) koşullu vaatler yoluyla, daha yüksek hedeflere yönelen ülkeler tarafından ve (b) arazi kullanımı, arazi kullanımı değişikliği ve ormancılık etkinliklerinin hesaplanmasından ve fazla salım birimlerinin kullanılmasından kaynaklanan salımlardaki net bir artışı önlemeye yönelik görüşmeler yoluyla önemli düzeyde azaltılabilir.

Eğer yukarıda özetle açıklamaya çalıştığım politika seçenekleri yürürlüğe girerse, 2020 yılı salım düzeyi 49 MtCO2e'a (47-51 MtCO2e aralığında) indirilebilir; bu yolla açığın büyüklüğü 5 MtCO2e'e indirilmiş olur. Bu ise, 2005 yılında, küresel düzeyde genel olarak ulaştırma sektöründen kaynaklanan yıllık küresel sera gazı salımlarının tutarına eşittir. Ancak, yine de bu düzey, küresel ortalama yüzey sıcaklığı artışını 2 °C'de sınırlandırma hedefine ulaşmaya yönelik salım yolunun ancak % 60'ına karşılık gelir.

Konuya ilişkin çalışmalar, bazıları uluslararası iklim fonları ve finansman araçlarıyla da desteklenebilecek olan daha kesin yükümlülük temelli yerli eylemler (önlemler ve politikalar) yoluyla, kalan salım açıklığının kapatılmasının olanaklı olduğunu gösterir. Bir açık olsun ya da olmasın, yapılan çalışmalar, küresel ısınmayı 2 °C ya da 1.5 °C'de sınırlandırma şansımızı sürdürmek için 2020 sonrasına yönelik olarak ciddi salım azaltımlarına gerek olduğunu göstermektedir.

Bu ise, ancak, Durban İklim Değişikliği Konferansı görüşmeleri sonucunda, Kyoto Protokolü sonrası dönem için yasal bir iklim rejiminin ve özellikle gelişmiş ülkeler için Kyoto yükümlülüklerinden daha kuvvetli ve sayısal olarak belirlenmiş (gönüllü değil zorunlu) seragazi azaltım yükümlülüklerinin belirlenmesini sağlayacak olan bir küresel antlaşmanın kabul edilmesiyle olanaklı olabilecektir.

* ÇOMÜ Coğrafya Bölümü (Fiziki Coğrafya ABD - Klimatoloji ve Meteoroloji) Öğretim Üyesi